

ОЦІНКА РІВНЯ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

Проаналізовано основні складові індустрії національного туризму. Здійснено оцінку рівня розвитку індустрії національного туризму за основними показниками.

Ключові слова: індустрія національного туризму, рівень розвитку, інтегральна оцінка

Проанализированы основные составляющие индустрии национального туризма. По главным показателям осуществлена оценка уровня развития индустрии национального туризма.

Ключевые слова: индустрия национального туризма, уровень развития, интегральная оценка

The main components of the national tourism industry were analyzed. The level of development of the national tourism industry was valued by the main indicators.

Key words: national tourism industry, level of development, the integral estimation

Постановка проблеми. Національний туризм України перебуває на етапі свого становлення та є чутливим до змін, що відбуваються як у національній економіці так і в світовій. Невід'ємною складовою національного туризму є індустрія національного туризму, саме тому важливим є дослідження її рівня розвитку протягом 2005-2011 рр.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У своїх працях зарубіжні та вітчизняні науковці досліджували багато питань, присвячених індустрії туризму. Окремі аспекти знайшли своє відображення у працях таких науковців як М.Б. Біржаков, С.М. Бондар, І.І. Мельник, М.І. Нікіфоров, С.Г. Фришев. (теоретичні засади транспортних пасажирських перевезень), А.Ю. Александрова (теоретичні та прикладні питання розвитку індустрії туризму), О.О. Любіцева (теорія, методологія та методика дослідження національної індустрії туризму), Ю.С. Занько, М.П. Мальська, І.Г. Пандяк, І.В. Поплавська (теоретико-методологічні та прикладні розробки в готельному господарстві) та ін.

Формулювання цілей, постановка завдання. Метою даної статті є визначення рівня розвитку індустрії національного туризму в розрізі регіонів України.

Виклад основного матеріалу. Під індустрією туризму розуміємо сукупність галузей господарства щодо виробництва та реалізації товарів (складає 75-80% в загальному обсязі діяльності) і послуг в туризмі [3]. В основу оцінки рівня розвитку індустрії національного туризму України було покладено оцінки готельного господарства, ресторанного господарства, санаторно-курортних закладів, дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, транспортної системи.

Індустрія національного туризму оцінювалася за період з 2005 р. по 2011 р., для зручності були вибрані 2005 р. (характеризує період до кризи), 2008 р. (кризовий період), 2011 р. (сучасний період). Показниками, за якими здійснювалася оцінка готельного господарства, ресторанного

господарства, санаторно-курортних закладів, дитячих закладів оздоровлення та відпочинку є: 1) рівень споживання послуг; 2) рівень зайнятості в галузі; 3) рівень розвитку галузі.

Рівень споживання послуг визначаємо як відношення обсягу споживання послуг в області до чисельності населення в області. Як відношення кількості зайнятих в певній галузі та в певній області до чисельності населення в області визначаємо рівень зайнятості. Рівень розвитку мережі визначаємо як відношення кількості місць в закладах (що досліджуються) області до чисельності населення в області. Інтегральна оцінка рівня розвитку певної галузі для регіонів України визначалася як відношення суми складових балів 3 показників (рівня споживання, рівня зайнятості, рівня розвитку мережі) до кількості показників [2].

При визначенні балу рівня споживання послуг готельного господарства виходили з того, що: 1 бал – до 20; 2 бали – 21-40; 3 бали – 41-60; 4 бали – 61-80; 5 балів – 81 і більше грн./1 особу.

Найвищий (5) бал рівня споживання готельних послуг протягом 2005-2011 рр. спостерігався в м. Києві [1]. Найнижчий (1) – у Вінницькій, Житомирській, Кіровоградській, Луганській, Рівненській та Тернопільській областях. Збільшення рівня споживання у 2008 р. порівняно з 2005 р. та його зниження у 2011 р. до рівня 2005 р. спостерігається для Волинської та Херсонської областей. При визначенні рівня зайнятості в готельному господарстві виходили з того, що: 1 бал – до 0,386; 2 бали – 0,387-0,586; 3 бали – 0,587-0,786; 4 бали - 0,787-0,986; 5 балів – 0,987 і більше осіб. Стабільно високий (5) бал рівня зайнятості протягом 2005-2011 рр. спостерігався для Автономної Республіки Крим, м. Києва та м. Севастополь. Стабільно низький (1) бал рівня зайнятості – для Вінницької, Кіровоградської та Тернопільської областей. У Волинській, Дніпропетровській, Рівненській та Сумській областях спостерігається тенденція до зниження рівня зайнятості в готельному господарстві. Протилежною є ситуація в Івано-Франківській, Київській, Львівській, Хмельницькій та Чернігівській областях.

При визначенні рівня розвитку мережі готельного господарства виходимо з того, що: 1 бал – до 1,752; 2 бали – 1,753-2,669; 3 бали – 2,670-3,586; 4 бали – 3,587-4,503; 5 балів – 4,504 і більше. Для Автономної Республіки Крим та м. Києва протягом 2005-2011 рр. спостерігається найвищий бал (5) рівня розвитку мережі готельного господарства. Найнижчий (1) бал – для Вінницької, Донецької, Кіровоградської областей.

Інтегральна оцінка рівня розвитку готельного господарства визначалася як відношення суми складових балів 3-х показників (рівня споживання, рівня зайнятості, рівня розвитку мережі готельного господарства) до кількості показників.

Рівень розвитку готельного господарства для Автономної Республіки Крим та м. Києва протягом 2005-2011 рр. є високим (5 балів). Найнижчим (1 бал) є рівень розвитку для Вінницької та Кіровоградської областей. Зростання рівня розвитку спостерігається для Івано-Франківської,

Львівської, Одеської та Хмельницької областей. Зниження – для Волинської, Рівненської та Тернопільської областей. Незначне зростання у 2008 р., порівняно з 2005 р., яке в 2011 р. змінюється на спад спостерігається для Дніпропетровської, Житомирської, Луганської, Миколаївської, Сумської, Херсонської та Чернівецької областей. Для решти областей характерним є зростання рівня розвитку готельного господарства у 2008 р., порівняно з 2005 р. та його стабілізація у 2011 р. на рівні 2008 р.

При визначенні рівня споживання послуг ресторанного господарства виходили з того, що: 1 бал – до 20; 2 бали – 21-40; 3 бали – 41-60; 4 бали – 61-80; 5 балів – 81 і більше грн./1 особу. Київська область та м. Київ мають найвищий (5) бал рівня споживання послуг ресторанного господарства протягом 2005-2011 рр.. Для решти областей спостерігається поступове, але стабільне зростання рівня розвитку споживання. При визначенні рівня зайнятості в ресторанному господарстві виходили з того, що: 1 бал – 0,001; 2 бали – 0,002; 3 бали – 0,003; 4 бали – 0,004; 5 балів – 0,005 і більше осіб.

Рівень зайнятості в ресторанному господарстві протягом 2005-2011 рр. є найвищим (5 балів) для м. Києва. Для Волинської, Донецької, Київської, Львівської, Одеської та Чернівецької областей характерним є зростання рівня зайнятості. В м. Севастополь спостерігається зниження рівня зайнятості у 2011 р. порівняно з 2005-2010 рр. (на 1 бал), тоді як рівень для Автономної Республіки Крим залишається стабільним на рівні 2 балів. Для решти областей характерним є низький (1 бал) рівень зайнятості в ресторанному господарстві. При визначенні рівня розвитку мережі ресторанного господарства виходили з того, що: 1 бал – до 0,027; 2 бали – 0,028-0,035; 3 бали – 0,036-0,042, 4 бали – 0,043-0,050, 5 балів – 0,051 і більше. Протягом 2005-2011 р. стабільно високий (5) бал рівня розвитку мережі ресторанного господарства спостерігається для Волинської області. Стабільно низький (1) бал – для Херсонської та Черкаської областей. Рівень розвитку мережі ресторанного господарства для Донецької та Чернігівської областей протягом 2005-2011 рр. залишався на рівні 2 балів. Для Київської та Тернопільської областей характерним є зменшення рівня розвитку у 2008 р. порівняно з 2005 р. та досягнення у 2011 р. до кризового рівня. Аналіз інтегральної оцінки ресторанного господарства свідчить про те, що найвищу (5 балів) оцінку отримало м. Київ. Найнижчу оцінку (1 бал) отримала Херсонська область.

При визначенні рівня споживання послуг санаторно-курортних і оздоровчих закладів, виходили з того, що: 1 бал – до 20; 2 бали – 21-40; 3 бали – 41-60; 4 бали – 61-80; 5 балів – 81 і більше грн./1 особу.

Для Автономної Республіки Крим та Львівської області протягом 2005-2011 рр. бал рівня споживання послуг санаторно-курортних і оздоровчих закладів є найвищим (5). Для Івано-Франківської, Кіровоградської, Луганської, Сумської, Тернопільської, Черкаської, Чернівецької та Чернігівської бал є найнижчим (1). Збільшення балу рівня споживання послуг характерним є для решти областей.

При визначенні рівня зайнятості санаторно-курортних і оздоровчих закладів, виходили з того, що: 1 бал – до 0,820; 2 бали – 0,821-1,641; 3 бали – 1,642-2,462; 4 бали – 2,463-3,283; 5 балів – 3,284 і більше осіб.

Протягом 2005-2011 рр. найвищий (5) бал рівня зайнятості спостерігається для Автономної Республіки Крим та Львівської області. Трохи нижчий (4) бал, але стабільний спостерігається для Запорізької області. Також стабільним протягом 2005-2011 рр. залишився рівень зайнятості для Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської, Івано-Франківської, Кіровоградської, Сумської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської та Чернівецької областей. Для решти областей характерним є зниження рівня зайнятості. Виключенням є лише Полтавська область, для якої спостерігається збільшення рівня зайнятості у 2008 р. порівняно з 2005 р., та зниження в 2011 р. до рівня 2005 р.

При визначенні рівня розвитку мережі санаторно-курортних і оздоровчих закладів, виходили з того, що: 1 бал – до 0,004; 2 бали – 0,005-0,009; 3 бали – 0,010-0,014; 4 бали – 0,015-0,019; 5 балів – 0,020 і більше.

Щодо рівня розвитку мережі санаторно-курортних і оздоровчих закладів, то для Чернігівської області спостерігається його зниження, а для м. Севастополя – збільшення. Для решти областей рівень розвитку мережі протягом 2005-2011 рр. залишався незмінним.

Найвищий (5) бал інтегральної оцінки розвитку санаторно-курортних і оздоровчих закладів протягом 2005-2011 рр. отримала Автономна Республіка Крим. Найнижчий (1) бал – Івано-Франківська, Кіровоградська, Луганська, Рівненська, Сумська, Тернопільська та Чернівецька області. Незмінним залишився бал інтегральної оцінки для Дніпропетровської (2), Черкаської (2), Закарпатської (3) та Львівської (4) областей.

При визначенні рівня споживання послуг дитячих закладів відпочинку та оздоровлення виходили з того, що: 1 бал – до 6,00; 2 бали – 6,01-12,00; 3 бали – 12,01-18,00; 4 бали – 18,01-24,00; 5 балів – 24,01 і більше грн./1 особу. Бал рівня споживання послуг дитячих закладів відпочинку та оздоровлення є найвищим (5) протягом 2005-2011 рр. для Автономної Республіки Крим, Запорізької та Херсонської областей. Найнижчим (1) бал є для м. Києва. Для решти областей України та м. Севастополя характерним є поступове зростання рівня споживання послуг протягом 2005-2011 рр.

При визначенні рівня зайнятості в дитячих закладах відпочинку та оздоровлення виходили з того, що: 1 бал – до 0,005; 2 бали – 0,006; 3 бали – 0,007; 4 бали – 0,008 5 балів – 0,009 і більше осіб.

Протягом 2005-2011 рр. найвищий (5 балів) рівень зайнятості в дитячих закладах відпочинку та оздоровлення спостерігається для Херсонської області. Незважаючи на високий рівень споживання послуг в Запорізькій області протягом 2005-2011 рр., бал рівня зайнятості в області за даний період є найнижчим (1). Такий же рівень зайнятості спостерігається і для Дніпропетровської, Донецької, Житомирської,

Київської, Луганської, Львівської, Тернопільської, Чернігівської областей та м. Києва. Стабільним є рівень розвитку для Закарпатської області (4 бали) та м. Севастополя (2 бали). Поступове зростання балу рівня зайнятості протягом 2005-2011 рр. спостерігається для решти областей.

При визначенні рівня розвитку мережі дитячих закладів відпочинку та оздоровлення виходили з того, що: 1 бал – до 0,002; 2 бали – 0,003-0,005; 3 бали – 0,006-0,008; 4 бали – 0,009-0,012; 5 балів – 0,013 і більше.

Найвищий (5) бал рівня розвитку мережі дитячих закладів відпочинку та оздоровлення протягом 2005-2011 рр. спостерігається для Автономної Республіки Крим та Херсонської області. Стабільно низьким є рівень розвитку мережі у Львівській, Рівненській, Тернопільській, Хмельницькій областях та в м. Київ. Зростання рівня розвитку мережі спостерігається в Житомирській, Київській областях та в м. Севастополь. Протилежною є тенденція для Дніпропетровської, Донецької, Закарпатської, Запорізької, Кіровоградської та Луганської областей. Для решти областей рівень розвитку мережі протягом 2005-2011 рр. є незмінним (2 бали).

Аналіз інтегральної оцінки рівня розвитку дитячих закладів відпочинку та оздоровлення свідчить про те, що найвищу оцінку (5 балів) отримала Херсонська область, а найменшу (1 бал) – Львівська, Тернопільська області та м. Київ. Для решти областей спостерігається зростання рівня розвитку протягом 2005-2011 рр.. Виключенням є лише Закарпатська, Запорізька та Луганська область, для них рівень розвитку протягом даного періоду залишався на рівні 3 (для Закарпатської та Запорізької області) та 2 (для Луганської області) балів.

Показниками за якими здійснювалася оцінка рівня розвитку транспорту є: 1) рівень транспортної мережі, 2) рівень транспортної роботи. Рівень транспортної мережі (щільність) – довжина шляхів сполучення певного виду транспорту на одиницю площі території. Рівень розвитку транспортної роботи (пасажирооборот) розраховується як добуток кількості перевезених пасажирів певним видом транспорту на відстань їх перевезення. Інтегральна оцінка рівня розвитку певного виду транспорту розраховувалася як відношення суми 2 показників (1) рівень розвитку транспортної мережі, 2) рівень розвитку транспортної роботи) до їх кількості. При визначенні рівня розвитку транспортної мережі автомобільного транспорту виходили з того, що: 1 бал – до 208; 2 бали – 209-245; 3 бали – 246-282; 4 бали – 283-318; 5 балів – 319 і більше.

Протягом 2005-2011 рр. найвищий (5) бал рівня транспортної мережі автомобільного транспорту спостерігався для Вінницької, Львівської, Тернопільської, Хмельницької та Чернівецької областей. Найнижчий (1) бал – для Миколаївської та Херсонської областей. Для Полтавської області спостерігається зростання рівня розвитку автомобільної мережі, а для решти областей України протягом 2005-2011 рр. рівень не змінювався. При визначенні рівня розвитку транспортної роботи автомобільного транспорту

виходили з того, що: 1 бал – до 1030; 2 бали – 1031-2031; 3 бали – 2032-3032; 4 бали – 3033-4033; 5 балів – 4034 і більше.

Найвищий (5 балів) рівень розвитку роботи автомобільного транспорту протягом 2005-2011 рр. спостерігається для Дніпропетровської, Донецької областей та м. Києва та м. Севастополя. Для Сумської, Чернівецької, Чернігівської областей рівень є найнижчим (1 бал). Зростання рівня розвитку роботи автомобільного транспорту спостерігається для Автономної Республіки Крим, Волинської, Житомирської, Київської та Кіровоградської областей. Зниження – Запорізької, Луганської та Хмельницької області. Зростання рівня розвитку роботи автомобільного транспорту в 2008 р. порівняно з 2005 р. та його зниження в 2011 р. характерно для Закарпатської, Львівської, Полтавської та Тернопільської областей. Для решти областей України рівень розвитку автомобільного транспорту протягом 2005-2011 рр. залишався стабільним.

Аналіз інтегральної оцінки рівня розвитку автомобільного транспорту свідчить про те, що найвищу (5 балів) оцінку отримала Дніпропетровська, Донецька та Львівська області. Також висока оцінка (4 бали) спостерігається для Вінницької області. Для Закарпатської, Полтавської та Тернопільської областей спостерігається збільшення рівня розвитку в 2008 р. порівняно з 2005 р., потім його зниження в 2011 р. до рівня 2005 р.. Зменшення рівня розвитку автомобільного транспорту спостерігається для Запорізької, Луганської та Хмельницької областей. Протилежною є тенденція для Автономної Республіки Крим, Волинської, Житомирської, Київської та Кіровоградської областей. Для решти регіонів України рівень розвитку автомобільного транспорту протягом 2005-2011 рр. не змінювався.

При визначенні рівня розвитку мережі залізничного транспорту виходили з того що: 1 бал – до 24; 2 бали – 25-33; 3 бали – 34-42; 4 бали – 43-51; 5 балів – 52 і більше км шляхів на 1 тис. км² території.

Протягом 2005-2011 рр. рівень транспортної мережі залізничного транспорту залишався незмінним для всіх регіонів України. Найвищим (5 балів) рівень транспортної мережі є для Донецької та Львівської області, а найнижчим (1 бал) – для Автономної Республіки Крим та Херсонської області.

При визначенні рівня транспортної роботи залізничного транспорту виходили з того, що: 1 бал – до 1062,2; 2 бали – 1062,3-1912,3; 3 бали – 1912,4-2762,4; 4 бали – 2762,5-3612,5; 5 балів – 3612,6 і більше.

Рівень роботи залізничного транспорту є найвищим (5 балів) для Дніпропетровської, Донецької, Київської та Харківської областей. Зменшення рівня протягом 2005-2011 рр. спостерігається для Вінницької, Закарпатської та Хмельницької областей. Збільшення – для Львівської області. Для Автономної Республіки Крим характерним є збільшення рівня в 2008 р. порівняно з 2005 рр. та його зменшення в 2011 р. до рівня 2005 р. Для решти областей України рівень роботи залізничного транспорту є стабільним.

Стабільно високою (5 балів) є інтегральна оцінка рівня розвитку залізничного транспорту для Дніпропетровської, Донецької та Львівської та Харківської областей. Стабільно низьким (1) є бал лише для Херсонської області. Для Автономної Республіки Крим характерним є збільшення рівня розвитку у 2008 р. порівняно з 2005 р. та його зменшення у 2011 р. до рівня 2005 р. Рівень розвитку залізничного транспорту для інших регіонів протягом 2005-2011 рр. не змінювався. Виключенням є лише Хмельницька область. Для неї характерним є зниження рівня на 1 бал у 2011 р., порівняно з 2005-2008 рр..

При визначенні рівня транспортної роботи морського транспорту виходили з того, що: 1 бал – до 8,0; 2 бали – 8,1-12,1; 3 бали – 12,2-16,2; 4 бали – 16,3-20,3; 5 балів – 20,4 і більше. Рівень транспортної роботи морського транспорту є найнижчим (1 бал) для Запорізької та Миколаївської областей. Зниження рівня спостерігається для Автономної Республіки Крим, м. Києва (підприємства, які зареєстровані в м. Києві) та м. Севастополя. Протилежною є тенденція для Одеської області.

При визначенні рівня транспортної роботи річкового транспорту виходили з того, що: 1 бал – до 1,5; 2 бали – 1,6-3,0; 3 бали – 3,1-4,5; 4 бали – 4,6-6,0; 5 балів – 6,1 і більше.

Протягом 2005-2011 рр. спостерігається зниження рівня транспортної роботи річкового транспорту для Запорізької, Миколаївської та Херсонської областей. Підвищення рівня в 2008 р. порівняно з 2005, та його зниження в 2011 р. до рівня 2005 р. спостерігається для Дніпропетровської області. Для решти областей (Київської, Одеської, Полтавської, Тернопільської, Чернігівської) та м. Києва рівень залишається стабільним протягом 2005-2011 рр..

При визначенні рівня транспортної роботи авіаційного транспорту виходили з того, що: 1 бал – до 70; 2 бали – 71-271; 3 бали – 272-472; 4 бали – 473-673; 5 балів – 674 і більше.

Найвищим рівнем (5 балів) транспортної роботи авіаційного транспорту протягом 2005-2011 рр. є рівень Київської області та м. Києва. Зростання рівня спостерігається для Дніпропетровської та Луганської областей. Зменшення – для Львівської та Одеської областей. Для Автономної Республіки Крим, Запорізької, Івано-Франківської, Кіровоградської, Полтавської, Рівненської, Харківської, Хмельницької та Чернівецької областей та м. Севастополя рівень є найнижчим (1 бал). Зростання рівня транспортної роботи авіаційного транспорту у 2008 р. порівняно 2005 р. та його зниження у 2011 р. характерно для Донецької області.

Інтегральна оцінка розвитку транспортної системи регіонів України визначалася як відношення суми складових балів оцінки автомобільного, залізничного, морського, річкового, авіаційного транспорту та додаткових балів (по 1 балу за наявність міжнародного аеропорту в області та за наявність річкового чи морського порту) до кількості досліджуваних видів транспорту.

Зростання інтегральної оцінки розвитку транспортної системи у 2008 р. порівняно з 2005 р., та його зниження у 2011 р. до рівня 2005 р. спостерігається для Автономної Республіки Крим, Запорізької та Тернопільської областей. Тенденція до зменшення рівня спостерігається для Донецької, Львівської, Херсонської, Хмельницької областей та м. Севастополя. Для решти областей характерним є стабільний рівень розвитку транспортної системи протягом 2005-2011 рр..

Інтегральна оцінка рівня розвитку індустрії національного туризму визначалася як відношення суми складових балів готельного, ресторанного господарства, санаторно-курортних і оздоровчих закладів, дитячих закладів відпочинку та оздоровлення, транспортної системи до кількості складових. Рівень розвитку індустрії національного туризму (рис. 1) для Автономної Республіки Крим протягом 2005-2011 рр. є високим (4 бали).

Також незмінним залишився рівень розвитку для Вінницької, Волинської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Харківської (на рівні 2 балів), Львівської, Херсонської областей та м. Києва й м. Севастополя (на рівні 3 балів). Спостерігається зростання рівня розвитку на 1 бал у 2011 р. порівняно з 2008 р. для Закарпатської, Київської, Одеської та Чернівецької областей. Рівень розвитку у 2008 р. порівняно з 2005 р. збільшився для Дніпропетровської та Тернопільської областей, проте вже у 2011р. знизився до рівня 2005 р.. Для решти областей характерним є зростання рівня розвитку індустрії національного туризму на 1 бал у 2008 р. порівняно з 2005 р., та його стабілізація у 2011 р. на рівні 2008 р.

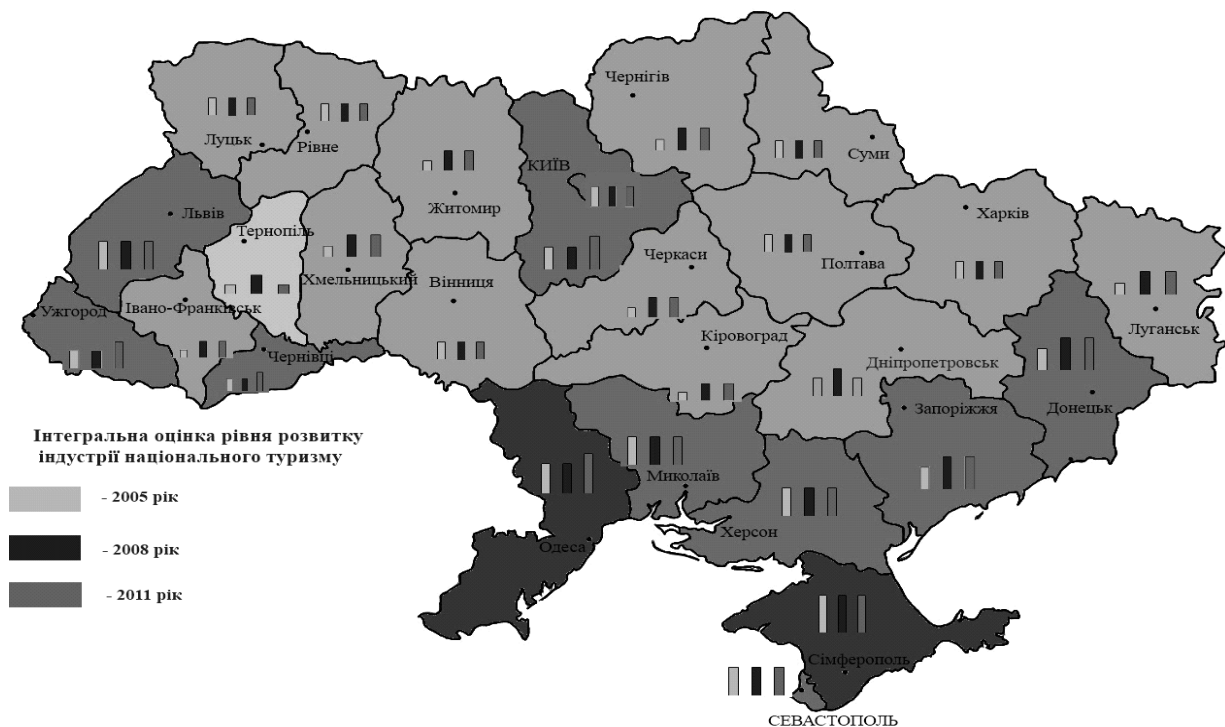

Рис. 1. Рівень розвитку індустрії національного туризму, 2011 р.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, протягом 2005-2009 рр. рівень розвитку індустрії національного туризму в середньому по Україні залишався стабільним (на рівні 3 балів), проте вже у 2010 р. рівень розвитку зріс на 1 бал, та стабілізувався у 2011 р. на рівні 2010 р. Територіальну диференціацію рівня розвитку індустрії туризму можна пояснити диференціацією розвитку туристичної інфраструктури та економічного розвитку регіонів, різною туристичною привабливістю регіонів. Подальші дослідження будуть спрямовані на пошук напрямків вирішення проблем розвитку індустрії національного туризму.

Використані джерела:

1. Державна служба статистики України. Режим доступу: - <http://www.ukrstat.gov.ua/>;
2. Любіцева О. О. Територіальна організація соціальної інфраструктури сільського адміністративного району/ О. О. Любіцева// Вісник Київського університету. Серія Хіміко-біологічні науки та науки про Землю. – К.: Альтерпрес, 2003. – 436 с.;
3. Туристична сфера, готельне господарство та форми їх організації у світі: Конспект лекцій/ Київський держ. торговельно-економічний ун-т//Любіцева О.О. (укл.). – К., 1995. – 52 с. – С. 10.